

Jávor Benedek

EVERY DAY BLUES

„– Éppenséggel meg lehet magyarázni – mondta apa. – De minek? Hiszen mindent úgy magyarázunk, ahogy tetszik. Inkább hallgass zenét – és fűtyülni kezdett egy vidám dallamot, egy szomorú dal vidám dallamát. Egy blues volt: az Every Day Blues. Mindennap blues.”

(Jurij Galperin: JÁTSSZUNK BLUEST)

1

Mindig ugyanaz. Váltják egymást éjszakák és nappalok, évszakok, évek és életek, és ebben az álomszerűen otthontalan világban ő idegen. Idegen...? Lát egy férfit egy borús, kora tavaszi délutánon ferdén átvágni a Moszkva téren, és akkor meglődül a szíve, hogy igen, most valamire emlékezni kéne, valamire, ami történt. Aztán elfordul. Erre nem alkalmas. És mire még? Felötlik benne a morbid gondolat, hogy sírkövére majd a katonaoorvosi vizsgálat végeredményét véssesse: „Sorkatonai szolgálat teljesítésére nem alkalmas.” Nem volt alkalmas. Erre sem.

Mindig ugyanaz. Belép a szobába, kinyitja a félhomályos sarokban álló nagy, barna szekrény halkan nyikorduló ajtaját, és hátulról, a sarok sötétjéből kiemeli a tokot. Lerakja a szoba közepére, a piszkos, cigarettahamuval borított padlóra. Csattan a két zár, és óvatosan kivesszi a szaxofont. Felrakja a sípot, nyakába akasztja a hangszert, ujjait a fémbillentűk ezüstösen hűvös gödreibe helyezi – és nem játszik. Ez a két dolog, a barna szekrény a szoba homályos zugában, és ez a nem játszás az, amihez hozzátartozik. Zenész. Tudja magáról, és azok az emberek, akik ismerik, szintén tudják róla. Zenész, aki évek óta nem fűjt egy hangot sem.

Bluest nem játszik. Ez nagyon fontos számára. A blues, amit nem játszik, az élete, az a dolog, ami legalább valamiféle álomvilághoz köti, az élete pedig egyfajta füstös, fel-felsíró blues, egy végtelen, mélyből előtörő zene, amit önmagán játszik. És mindenki tudja, hogy nagyon nagy bluest játszik, talán a legnagyobbat, amit ember valaha alkotott. Mindig ugyanez a blues, amit soha nem osztott meg senkivel. És ezért idegen.

2

Ül a metrón. Szemben vele egy lány ül kék kabátban, és egy könyvet olvas, aminek hasztalan próbálja elolvasni a címét, a lány túl vízszintesen tartja a könyvet. Arcát látja tükröződni az ablaküvegen, egy másik, egy valódi arc mellett, ami egy könyv fehér lapjaira figyel. A lány hosszú barna haja hátul copfba van fonva, hogy meddig ér, azt innen előlről nem lehet látni, és a férfi reméli, hogy úgy a lapockák vonaláig. Szereti a lapockáig érő barna copfokat, amik fekete befőttesgumival vannak összefogva, és már látja maga előtt a lányt, ahogy este hazamegy, rövid ujjú, kék-fehér keresztcsíkos

pizsamát húz, amihez rövid szárú tengerkék pizsamanadrágot hord, kibontja a haját, és befekszik az ágyba, amit reggel nem volt ideje beágyazni.

A lány váratlanul becsukja a könyvet, a táskájába rakja – a férfit kicsit bosszantja, hogy most sem volt alkalma elolvasni a címet – és hátradől az ülésen. Egy darabig nézi a férfi zavart arcát, majd megállapítva, hogy az valóban őt figyeli, kedvesen elmosolyodik, és tekintete továbbsiklik az arcokon. A következő állomásnál a lány kiszáll, a férfi föl pattan, még sikerül kiugrania a csukódó ajtón. A barna copf már a mozgólépcsőn jár, és mire a férfi is fölér a térre, eltűnik a nyüzsgésben. Cigarettára gyűjt, és hátát a metrő falának vetve a teret figyeli. Már sötétedik, amikor lassan elindul a Mártírok útja irányába, szorosabbra húzva magán a kabátot. A Fő utcán betér egy borozóba, a pultnál rendel három deci Kadarkát, majd a füstös helyiségben leül egy asztalhoz. A szomszédban két hosszú hajú, egyetemistaszerű fiú valami gyufás játékot játszik, őket sem köti le igazán, rövidesen abba is hagyják, melán póckölgetik tovább a gyufaszálakat. Az asztal lapja ragad a könyöke alatt. Szemben vele egy öreg alkoholista issza ki tudja hányadik borát, egy a sok közül, akik így este hattájt összegyűlnek a környékről, hogy együtt folytassák otthoni tevékenységüket.

– Mindig itt vagyok – mondja némi vizsgálódás után az öreg, majd hogy a férfi nem szól semmit, hozzát teszi, mintegy magyarázólag:

– Jó a boruk.

– Jó – bólint az rá.

– A csapos rendes fiú, hitelben is lehet inni nála. Sok az ismerős.

– Aha – hagyja rá a férfi, aztán tovább hallgatnak.

Közben a pult körül a csapos hangosan vitatkozik ismerőseivel, és ebbe alkalmi beszélgetőtársa is bekapcsolódik. Ő még üldögél egy darabig, aztán elnyomja a cigarettát, kiissza a poharat, és feláll az asztaltól.

– Mindig itt vagyok – szól még utána az öreg, újabb pohár borába kóstolva.

Sétál végig a Fő utcán, átvág a Bem téren, a Frankel Leó utcán, és ahol az kifut a Mártírok útjára, megáll. Szereti ezt a helyet, télen, késő éjszaka, amikor a lámpák sárga fénybe vonják a hídfőt, és a Duna felől bevágó hideg szél szemetet hord a lába körül. Érti, hogy csak hangulatokat birtokol, és mégis úgy gondolja, ez a hangulat annyira sajátjává teszi a helyet, hogy az máshoz már nem tartozhat. Egy kicsit talán ő maga ez a hely, ez a hangulat, amit így nem kell megosztania senkivel.

Váratlanul szemben, a villamosmegállóban megpillantja a lányt, a táskájában keresgél. Átlépi a láncot, a ritkás forgalomban átvág az úttesten, és vagy tíz méterre tőle a korlátnak dőlve beáll a várakozók közé. Gondosan másik ajtót választ a felszálláshoz, amikor befut a villamos, közben fél szemmel azt figyeli, észrevette-e a lány. A Moszkva térig mennek. Itt már járt ma, csak a tér azóta kiürült, és erősebbé vált az ételszag. Hideg van, a villamos még nem állt be, a lány pedig szemmel láthatóan fázik. A tér oldalán egy bódében teát árulnak, a férfi vesz kettőt, majd óvatosan, hogy ki ne öntse, átvág az üres téren.

– Meghívhatom egy teára?

A lány összerezen, felnéz a férfi arcára, tekintetük találkozik. Így állnak egy darabig, egymás szemébe nézve.

– Igen. Köszönöm – mondja aztán halkán.

Állnak egymással szemben, mindketten a poharukat bámulják.

– Mondja, miért követ? A metrón is láttam.

A férfi nem szól semmit. Ha tudná, hogy miért követi a lányt! Most egy kicsit dühös

magára, kikökönt megszokott életéből, hagyta, hogy kikököntsék. Ősszekuszlódott a ritmus, a blues a darabjaira hullott, külön szól a szaxofon, és egy teljesen másik világban, külön a zongora, egymás mellett játszanak, nem egymásnak, és ez bántja a fülét. Lelőtték a zenekarvezetőt, ott hever a színpad elején, a zenészek pedig rémülten igyekeznek úgy csinálni, mintha mi sem történt volna, de már nincs, ami összetartsa őket. Áll a Moszkva téren egy idegen lánnyal, széthullott bluesának darabjaiban térdig gázolva, hát persze hogy dühös. Most már persze mindegy.

– Hazakisérhetem?

– Nem haza megyek. Elvesztettem a kulcsomat, és nincs otthon senki, egy barát-nőmhöz megyek, nála biztos alhatok, amíg nem tudok bejutni a lakásomba. Elég kínos helyzet – neveti el magát a lány. – Holnap jön meg a lakótársnóm, otthon volt a szüleinél. Ketten béreljük a lakást. – Elhallgat, de a feszültség már oldódott. – De... a barát-nőmhöz elkisérhet.

– Jó – mondja a férfi nem egészen odaillően.

Megint hallgatnak. Közben beáll a villamos, felszállnak. A villamos megy a hegynek felfelé, közben a lány mesél erről-arról, a lakótársnőjéről, az egyetemről, ahova jár, a családjáról, a terveiről. A férfi többnyire csak hallgat, különös számára a lány világa, elképzei a szobáját, ahol csikos pizsamában áll az ablaknál, látja a lakótelepi szoba nagy ablakán át az alul parkoló autókat, és úgy érzi, túl a barna szekrényen és a szaxofonon, az otthona ez a világ, az otthona, telve a lány illatával és mindennapi életének elejtett tárgyaival, amelyek pusztán az ő kedvéért maradtak elől.

Közben már a barátnőék felé sétálnak, a férfinak ismerős a vidék, ő is errefelé lakik. Odaérnek a házhoz, de hiába csöngetnek, nem nyitnak nekik ajtót. A lány bosszankodik egy kicsit, a férfi pedig fölajánlja, úgyis a környéken lakik, aludjon nála, majd látva, hogy a jókedv ellenére megijed egy pillanatra, hozzáteszi:

– Magára zárhatja a hálószobát. Én majd alszom a másik szobában.

Ebben végül megegyeznek. Sétálnak hazafelé, a lány beszél továbbra is, a férfi hallgat, ismerkedik a világgal, ami távolról rabul ejtette.

– Furcsa ember maga – jegyzi meg a lány. – Ahhoz képest, hogy tulajdonképpen maga szólított le, nem sokat beszél.

– Nem könnyű olyasvalakinek beszélni magamról, akiben az vonz, hogy ennyire otthon van egy tőlem távoli világban – mondja aztán némi tünődés után.

A férfi házához érnek. A fenyők közt végigmennek a kerten, a ködben különös, homályos fénye van a lámpáknak. Fölmennek az emeletre, a férfi bedugja a zárba a kulcsot, és kinyitja az ajtót. Bemennek az előszobába, a férfi megmutatja a lány szobáját, a konyhát, a fürdőt, odaadja a kulcsot, és keres neki egy hálózsákot. A lány bevonul a szobába, az üveges ajtón keresztül látni árnyékát, ahogy vetkőzik, aztán eloltja a villanyt. A férfi odalép az ajtóhoz, óvatosan lenyomja a kilincset – nincs bezárva. Csendben visszacsukja az ajtót. Belép a másik szobába, kinyitja a sarokban álló nagy, barna szekrény halkán nyikorduló ajtaját, és hátulról, a sarok sötétjéből kiemeli a tokot. Lerakja a szoba közepére, a piszkos, cigarettahamuval borított padlóra. Csattan a két zár, és óvatosan kiveszi a szaxofont. Felrakja a sípot, nyakába akasztja a hangszert, és ujjait a billentyűkre helyezi. Szájába veszi a sípot, ajkával megszorítja a nádat, és belefúj. A szaxofon mélyéről buborékként tör elő az első hang, a többi pedig recsegve, szárnyalva követi az elsőt, valahonnan nagyon mélyről, és a férfi játszik, egy ősi, fájdalmas-boldog néger bluest, egy keserves, csodaváró gyapotszedőzenét, a reménytelenség és a hit zenéjét, és ahogy játszik, érzi, hogy ürülnek ki a tagjai, a hangok pedig

sorra szakadnak elő a hangszer fémtorkából, hogy szétszóródjanak az éjszakában. A férfi játszik, játszik, szorítja a szaxofont, és belesimul a nyak görbületébe, eddig ő volt a hangszer, amin játszott, most a hangszer ő maga, belebújik, ő sír és üvölt fel a szaxofon mélyéről, ez már nem zene, ez szeretkezés, és csak fújja, gyomorból, a hangok betöltik a szobát – aztán váratlanul leereszti a hangszert. A lány áll a küszöbön, hálózsákba burkolózva, nézi a férfit, ahogy az furcsa pózban áll a szoba közepén, a felborult hamutartó mellett, a padlót por, hamu és cigarettacsikkek borítják, a szaxofon tokja hanyatt dőlve fekszik a piszokban, nézi a férfi különös tekintetét, és halkán megszólal:
– Soha nem szerettem a bluest.

A férfi egy darabig nézi, aztán elmosolyodik, lassan leemeli a nyakából a hangszert, leveszi a sípot, visszarakja a tokba, a tokot a barna szekrénybe teszi, kulcsra zárja a szekrényajtót, kinyitja az ablakot, és kivágja rajta a kulcsot. Aztán átsétál a szobán, nyugodtan bezárja a lány előtt az ajtót, és cigarettára gyújt a sarokban.

Suhai Pál

ARS POETICA

Lator Lászlónak

Hónapok, napok úgy kopognak,
mint írógépen a betűk:
még el se múlt a tegnap, de a holnap
arcodra üti máris jeleit.
Nap nap után, és lassan megtelik
a nemrég még üres papírlap
szavakkal: betű mindenütt,
amelyet írsz, s amelyek téged írnak.

Így készül, így íródik a beadvány:
föllebbezés vagy vers, ki tudja, mi,
szándékát nem szokta bevallani
a Mester, legföljebb célzással, halvány
utalással arra, ami –
még jó, ha látszik életrajzán,
hogy nem egyetlen szót motyogván
kell önmagát kimondani.

Napok kopognak: írógépen
a betűk – de ezen az égen
száz nap kering egyszerre és ezer,
Te húzod mind, mint flottát Gulliver,